

Spinoza's Visie

Dag 3

Hoe verhoudt de mens zich tot de Natuur?

Module 3

Herhaling

Belangrijke lessen dag 1 en 2

- Kennis is de bron van ons geluk.
 - Kennis van het hoogst denkbare geeft het grootst mogelijke geluk.
 - De Natuur moet het startpunt zijn voor onze kennis en daarmee voor de zoektocht naar ons geluk.
-
- God=Natuur is alles wat er is.
 - Alles hangt van God/Natuur af en is hierin opgenomen.
 - Iets kan niet uit niets voortkomen – alles heeft een oorzaak.
 - Vrije wil en toeval bestaan niet – alles is noodzakelijk.
 - Er bestaat geen goed of kwaad.

Opzet cursus

Dag 1

Inleiding

Dag 2

Over God

Hoe zit de wereld
in elkaar?

Dag 3

Over de mens

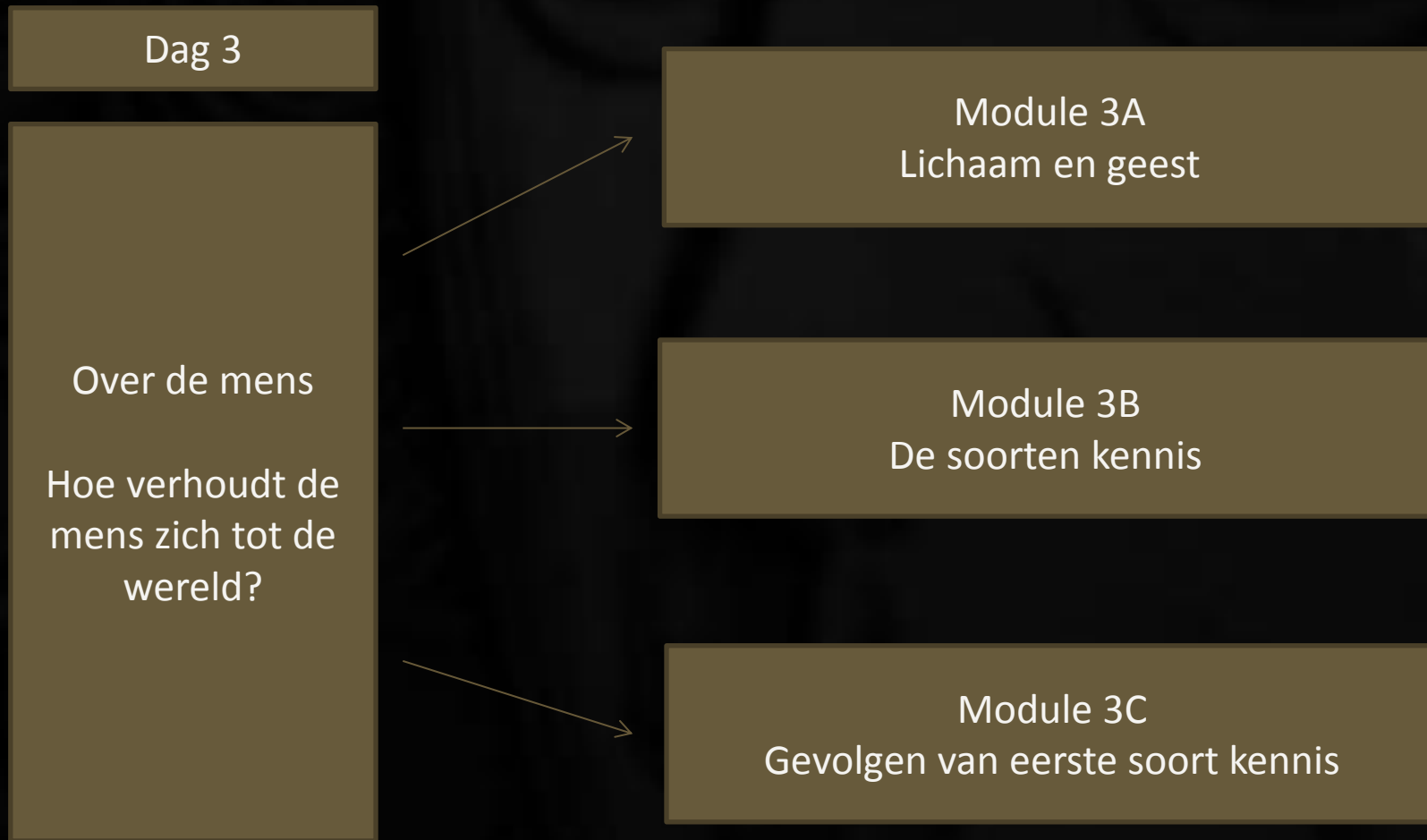
Hoe verhoudt de
mens zich tot de
wereld?

Dag 4

Over het geluk

Waarin ligt het
ultieme geluk?

Opzet cursus

Module 3A

Lichaam en geest

Hoe de mens in elkaar steekt

Wat de mens is?

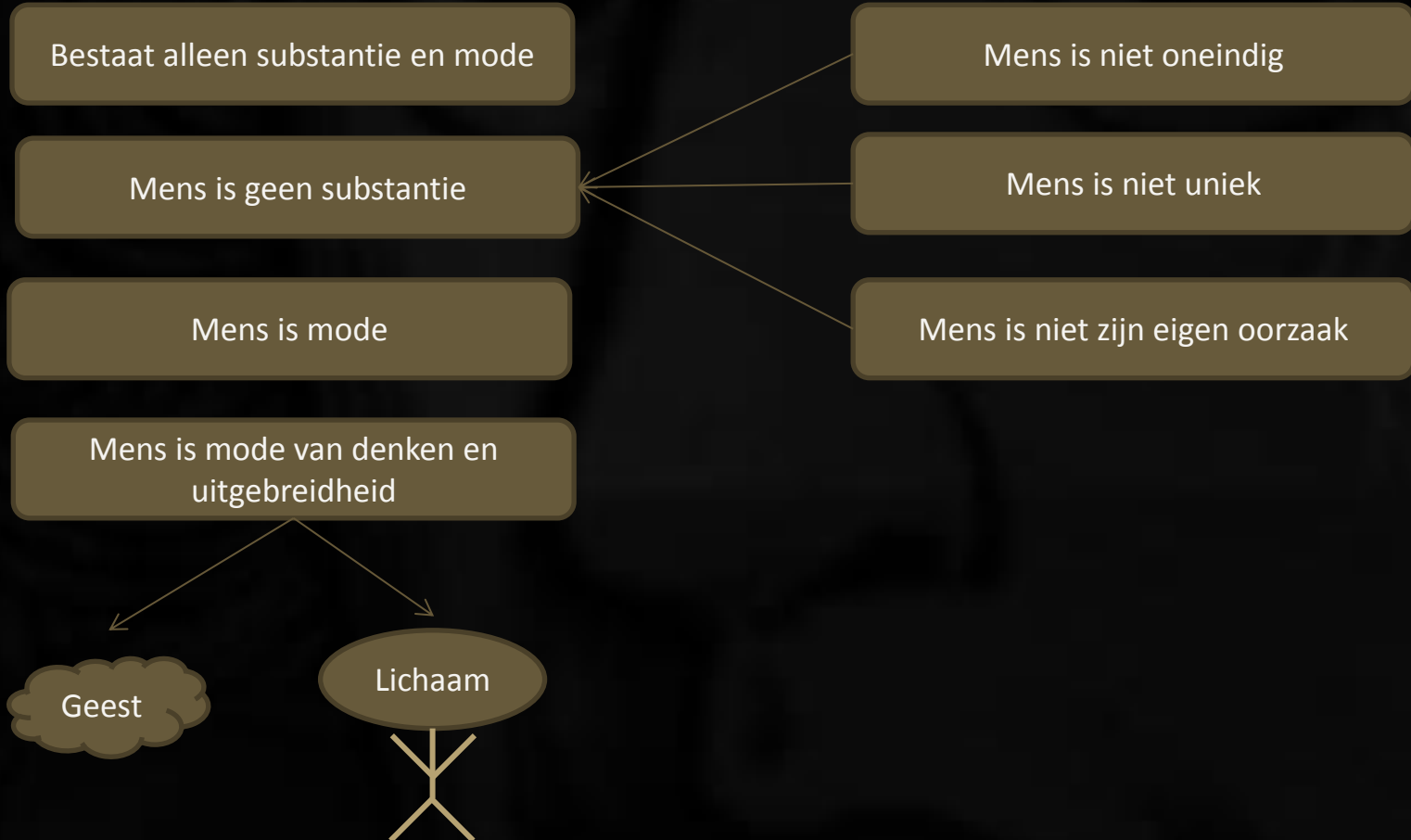

De mens in verhouding tot de Natuur

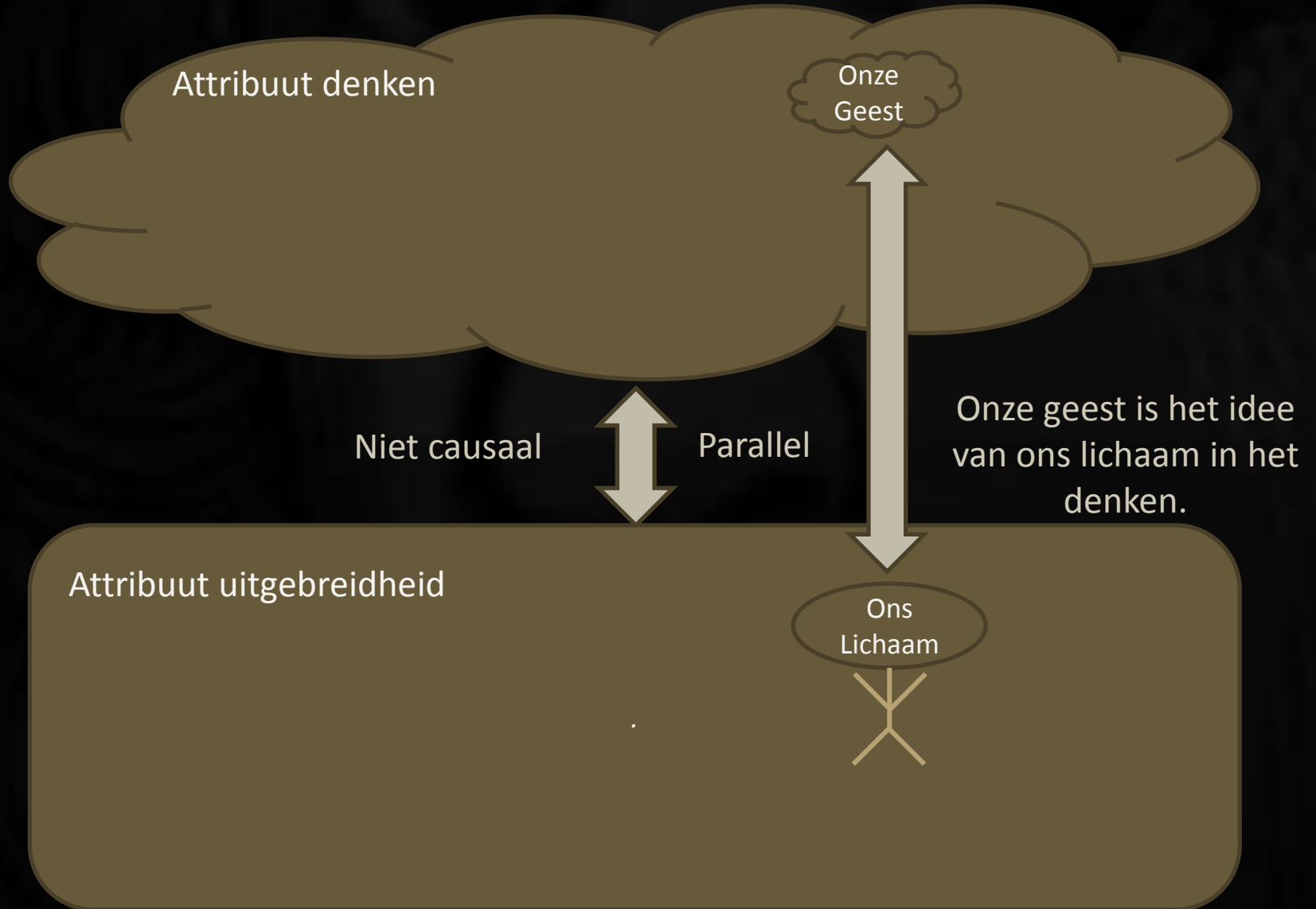
Citaat

Nu ga ik over tot het uitleggen van dat wat noodzakelijk uit de essentie van God, oftewel van een eeuwig en oneindig wezen, moet zijn gevolgd. **Niet alles**, weliswaar (ik heb immers bewezen dat er oneindig veel op oneindig veel manieren uit moet volgen) maar alleen datgene wat ons als het ware aan de hand naar de **kennis van de menselijke geest** en zijn **hoogste gelukzaligheid** kan leiden.

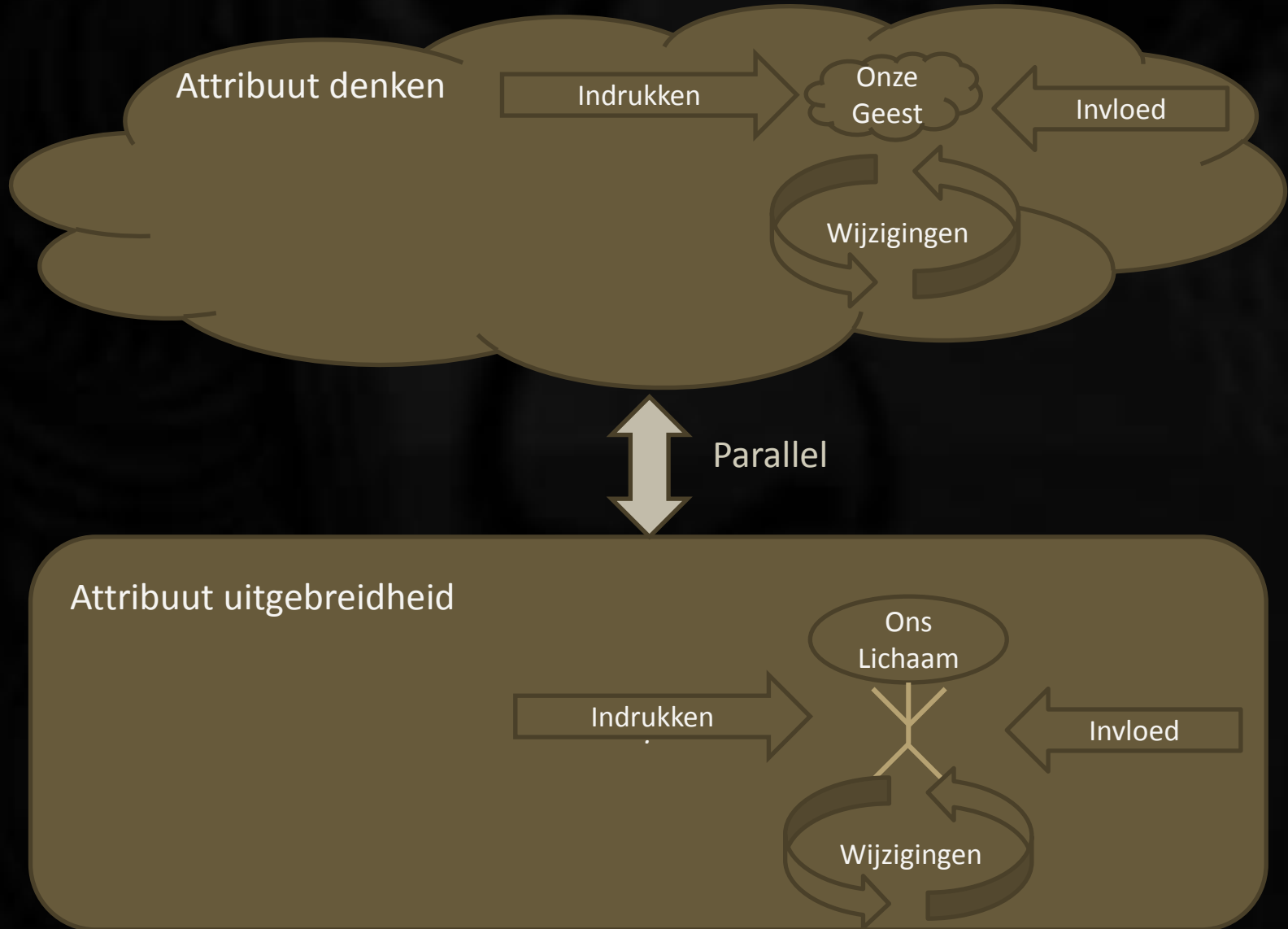
Wat de mens is?

Relatie tussen lichaam en geest

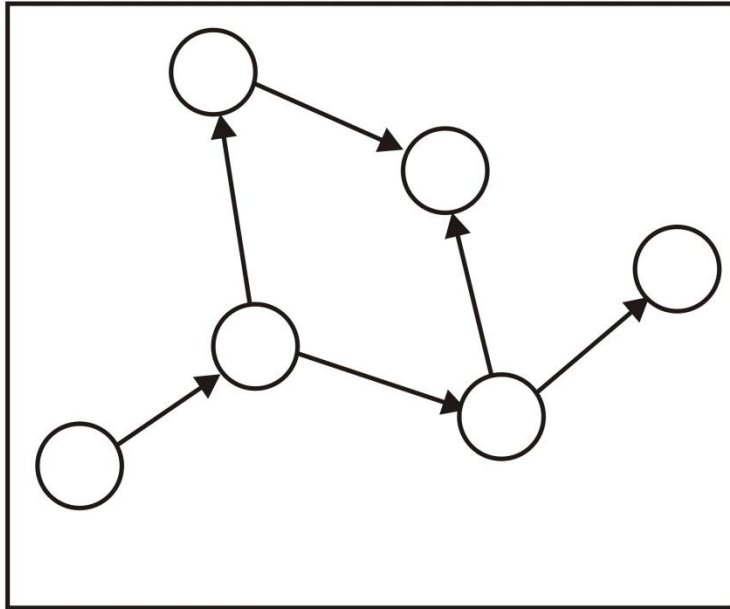

Relatie tussen lichaam en geest

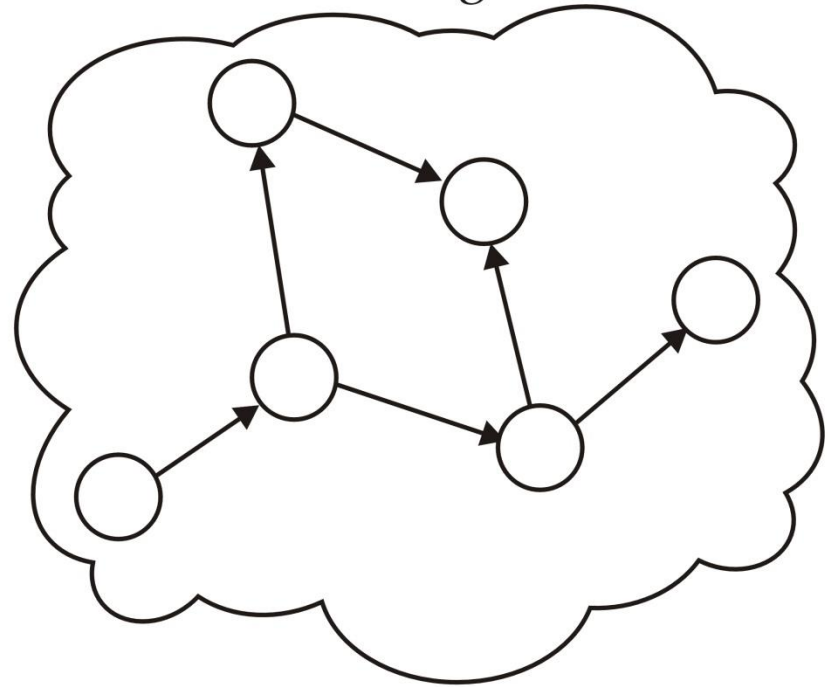

Relatie tussen lichaam en geest

dingen hebben causale relaties

ideeën hebben logische relaties

de orde en het verband van de dingen is gelijk
aan de orde en het verband van de ideeën

[fig. 4]

Citaat

Dit betekend dat we, zolang we de dingen als modi van denken beschouwen, de volgorde oftewel **het verband van oorzaken** van de hele natuur uitsluitend door middel van het **attribuut** van het denken moeten verklaren; voor zover we ze als **modi van de uitgebreidheid** beschouwen, moet de volgorde van de hele natuur weer uitsluitend door middel van het **attribuut** van de uitgebreidheid worden verklaard.

Module 3B

De soorten kennis

Wat is de beste soort kennis

Soorten kennis

Eerste soort - Opinie

Kennis uit eigen waarnemingen en ervaring of kennis van horen zeggen

Tweede soort - Rede

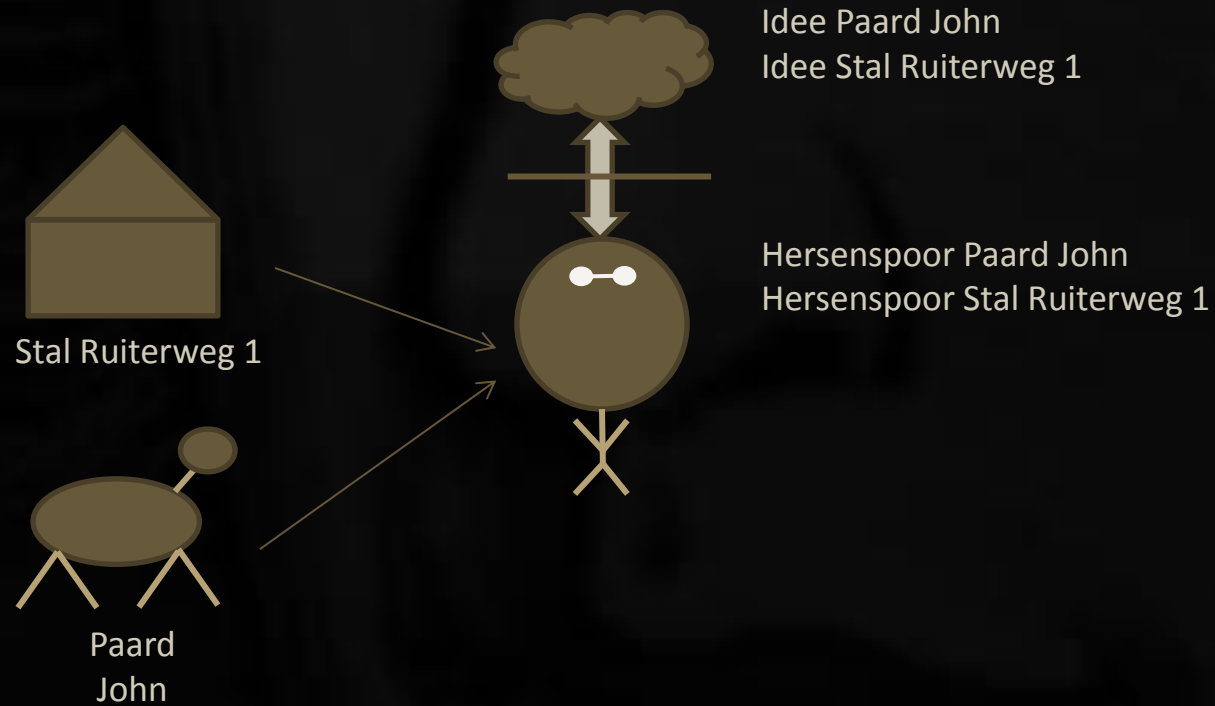
Gemeenschappelijke kennis en rationeel afgeleide kennis

Derde soort - Intuïtie

Doorziene kennis

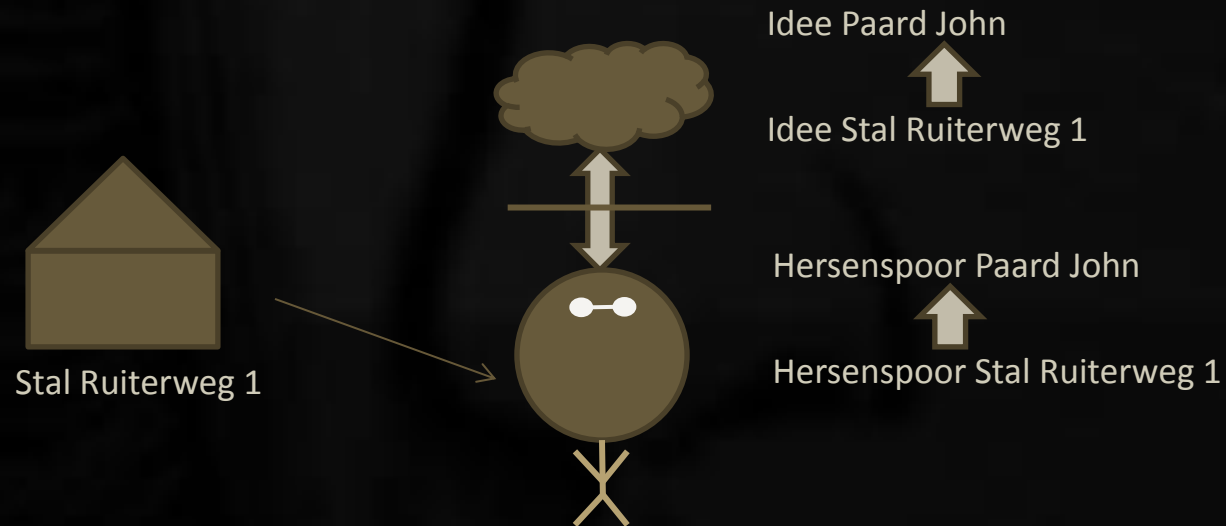
Eerste soort kennis

Kennis uit eigen waarneming

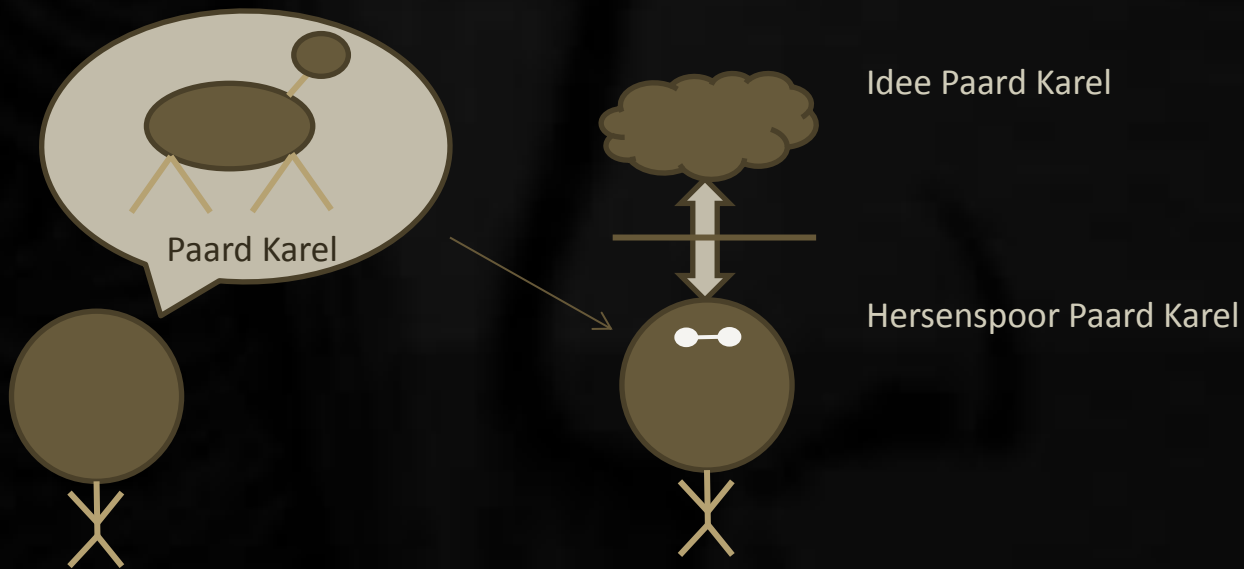
Eerste soort kennis

Kennis uit herinnering

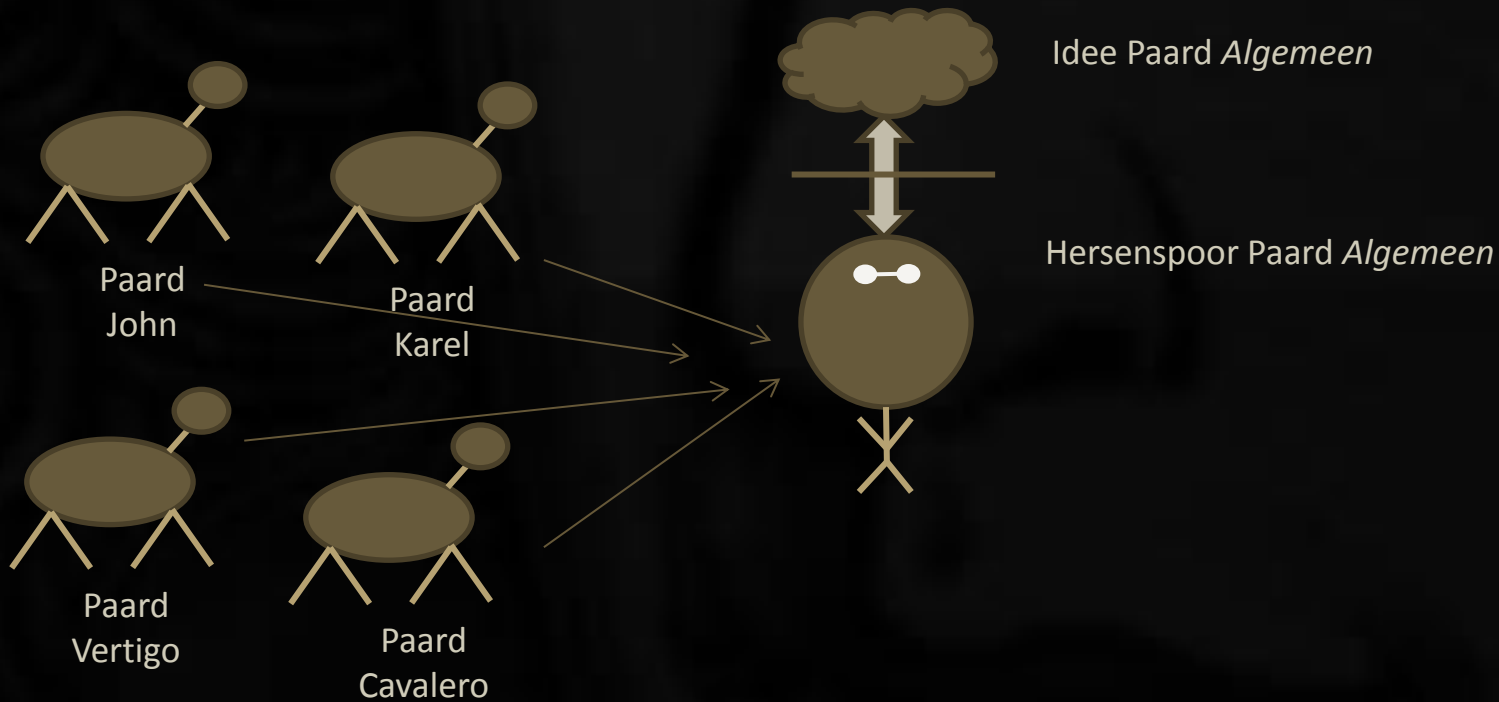
Eerste soort kennis

Kennis uit horen zeggen

Eerste soort kennis

Algemene kennis uit eigen waarneming

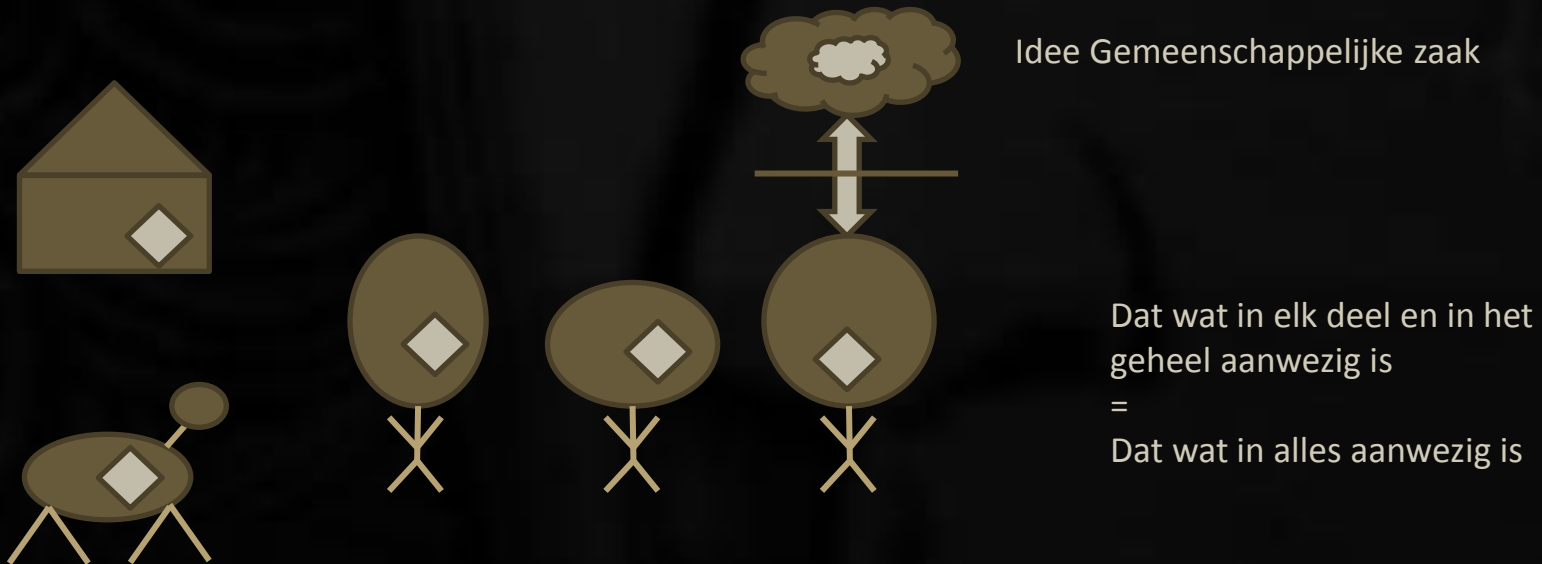

Citaat

Ik zeg uitdrukkelijk dat de geest **geen adequate**, maar **alleen verwarde** kennis heeft van **zichzelf, zijn lichaam en externe lichamen**, telkens wanneer hij dingen opmerkt op grond van de **gewone orde** van de natuur; dat wil zeggen, telkens wanneer hij extern, op grond van het zich **toevallig** voordoen van de dingen, wordt bepaald om dat of dat op te merken, en niet wanneer hij op grond van het feit dat hij meer dingen tegelijk opmerkt, intern wordt bepaald om hun **verschillen, overeenkomsten en tegenstellingen** te begrijpen. Telkens wanneer hij namelijk intern op deze of gene manier wordt gedisponeerd, denkt hij **helder en onderscheiden** over de dingen na.

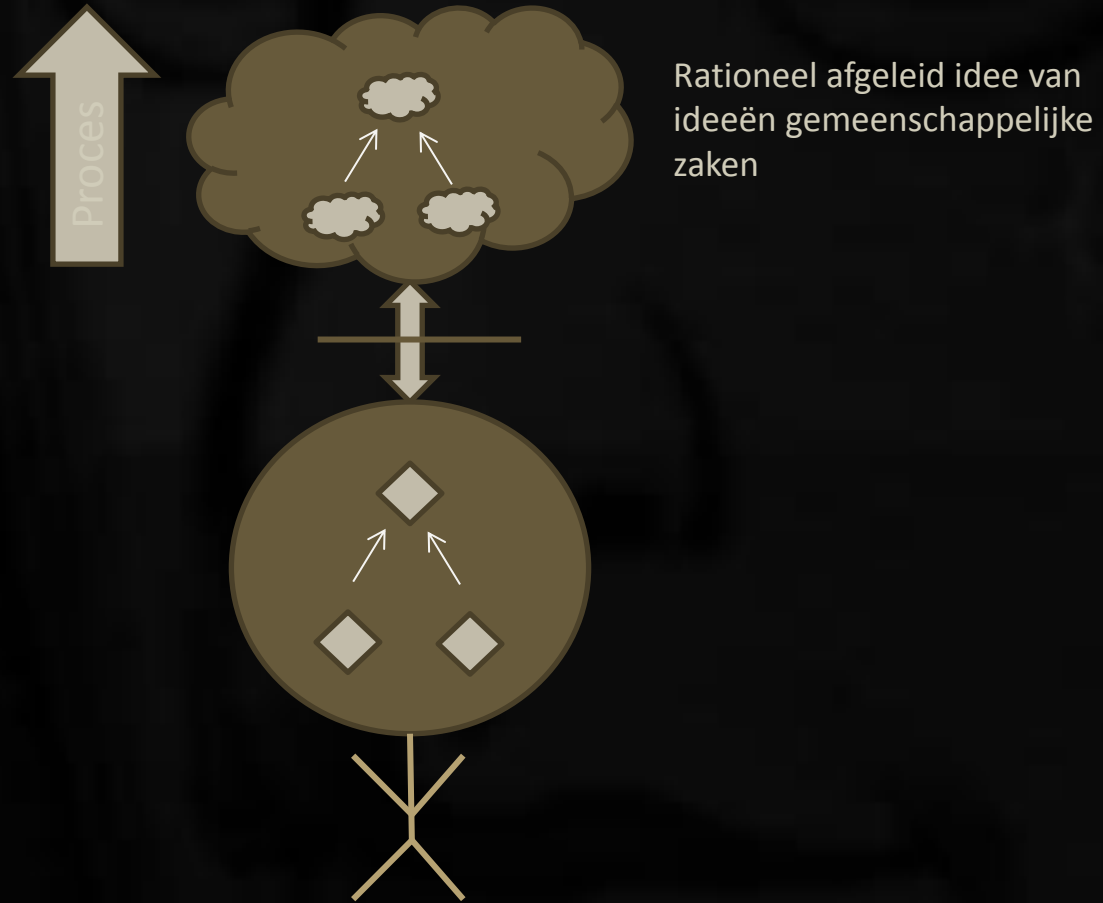
Tweede soort kennis

Gemeenschappelijke kennis van eigen lichaam

Tweede soort kennis

Rationeel afgeleide kennis

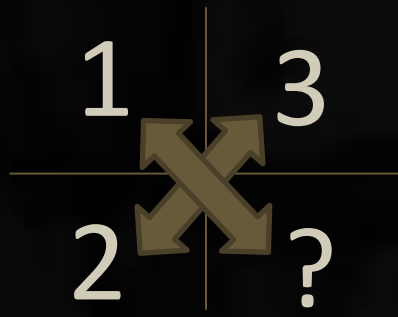
Derde soort kennis

Voorbeeld van soorten kennis

$$1:2 = 3:?$$

Eerste soort kennis: Truc

$$\begin{array}{c|c} 1 & 3 \\ \hline 2 & ? \end{array} \quad ? = (2 \times 3) / 1$$

Voorbeeld van soorten kennis

$$1:2 = 3:?$$

Tweede soort kennis: Rationele kennis

Getal theorie, afleiding uit basale eigenschappen, Euclides

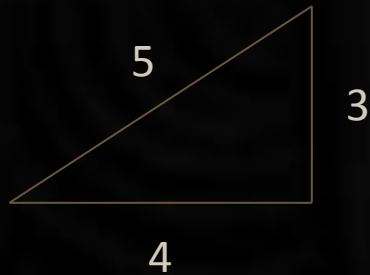
Voorbeeld van soorten kennis

$$1:2 = 3:?$$

Derde soort kennis: inzicht

? moet 6 zijn

Voorbeeld van soorten kennis

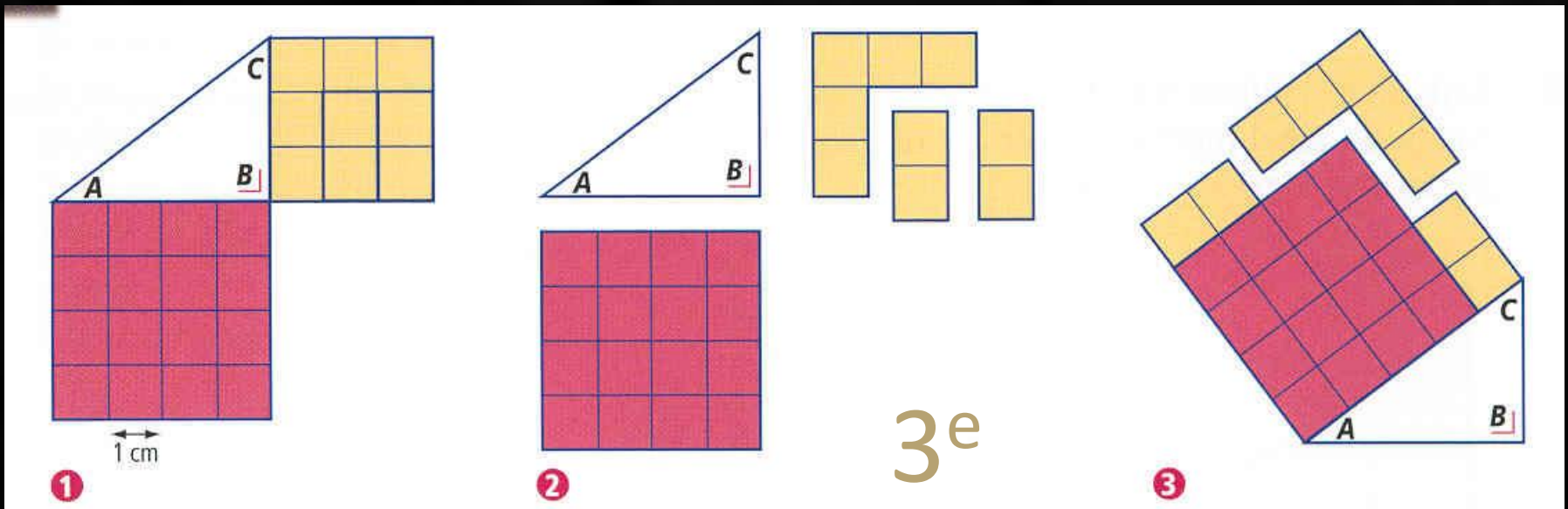

1^e

$$a^2 + b^2 = c^2$$

PYTHAGOREAN THEORY, 6TH CENTURY BC

2^e

Module 3C

Slechte emoties

De gevolgen van de eerste soort kennis

Opdracht

Gevolgen eerste soort kennis

De emoties en welke goed en slecht zijn?

Citaat

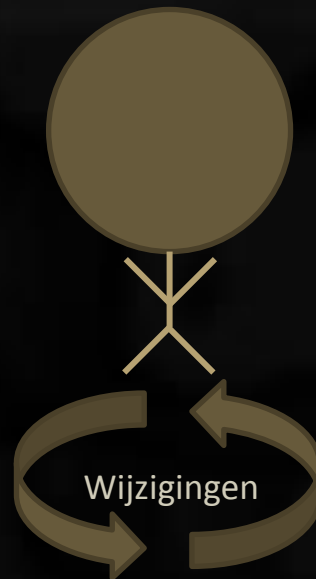
De meesten die hebben geschreven over **gevoelens** en de manier van leven van de mens, lijken het niet over natuurlijke dingen te hebben die de gewone wetten van de natuur volgen, maar over dingen die **buiten de natuur** vallen. Sterker nog, ze lijken de mens in de natuur als een imperium binnen een imperium op te vatten.. [...] Maar mijn redenering is de volgende. In de natuur gebeurt niets wat aan een tekortkoming van de natuur kan worden toegeschreven. **De natuur is een en dezelfde**. Dat wil zeggen dat de wetten van de natuur en de regels volgens welke alles gebeurt en van de ene vorm in de andere overgaat, **overal en altijd dezelfde** zijn. [...] Daarom zal ik de aard en de kracht van de gevoelens en het vermogen van de geest ten opzichte van de gevoelens volgens dezelfde methode behandelen als ik in het voorgaande God en de geest heb behandeld en zal ik het handelen en de behoeftes van de mens net zo bekijken alsof het om een vraag over **lijnen, vlakken of lichamen** ging.

E3 Inleiding

Wat een aandoening is?

Het ervaren
van een
wijziging

De basis aandoeningen

Begeerte

Citaat

Geen enkel ding kan anders dan door een **externe oorzaak** worden **vernietigd**.

Voor zover ieder ding in zichzelf is, probeert het in zijn **bestaan** te **volharden**.

E3P4, E3P6

De basis aandoeningen

Citaat

We zien dus dat de geest grote veranderingen kan ondergaan en nu eens in een toestand van **grotere en dan weer in een toestand van geringere volmaaktheid** kan overgaan. Deze aandoeningen verklaren de gevoelens '**blijdschap**' en '**droefheid**'. Onder blijdschap zal ik dus in wat hierna volgt de aandoening verstaan waarmee de geest een grotere volmaaktheid bereikt; onder droefheid de aandoening waarmee hij een geringere volmaaktheid bereikt. [...] Wat **begeerte** is, heb ik hiervoor uitgelegd, en buiten deze drie erken ik **geen andere elementaire gevoelens**. In het vervolg zal ik namelijk aantonen dat de andere uit deze drie voortkomen.

De twee secundaire aandoeningen

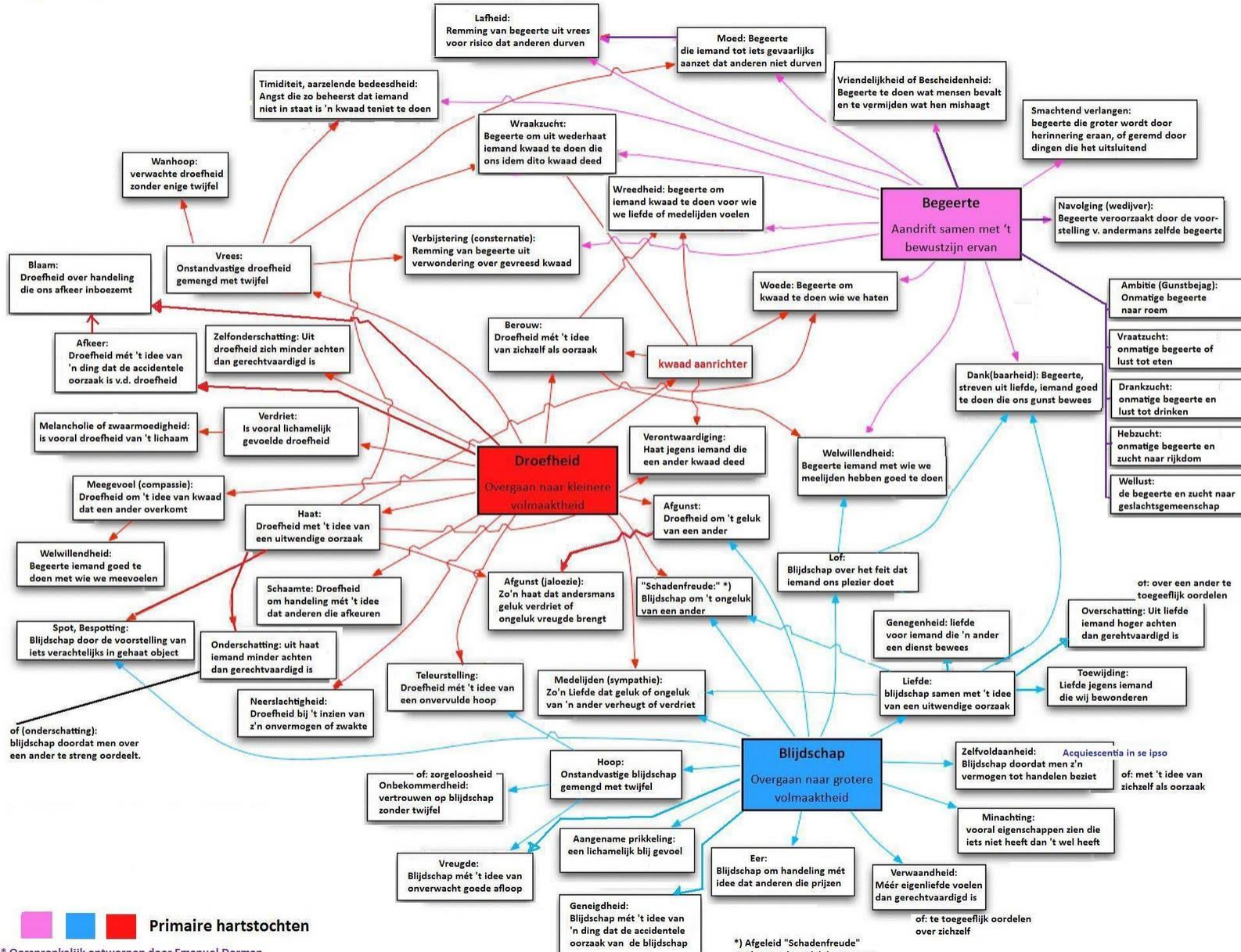
Liefde

Blijdschap gecombineerd met
het idee van een oorzaak

Haat

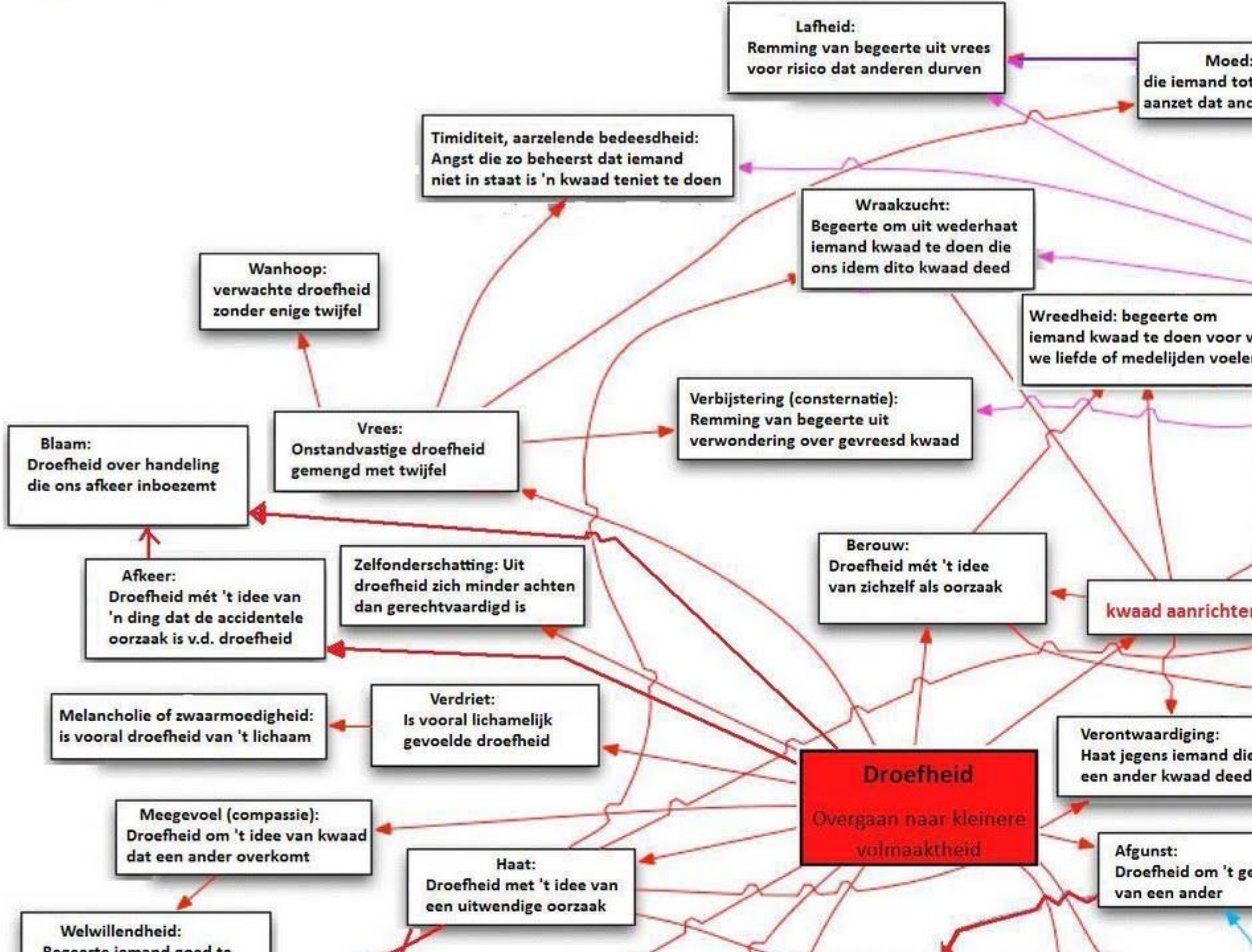
Droefheid gecombineerd met
het idee van een oorzaak

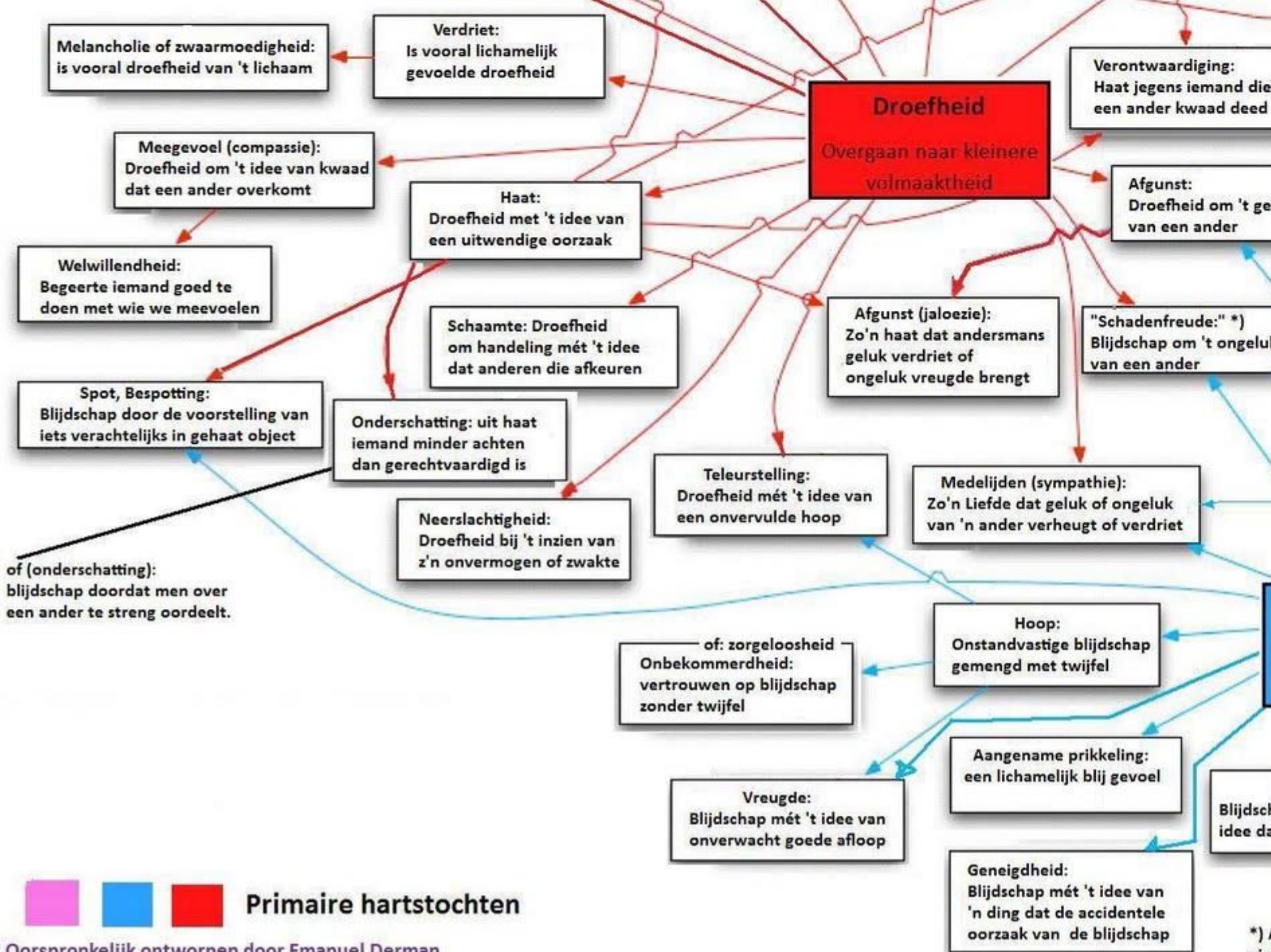
Een map van de hartstochten volgens Spinoza in deel III van de Ethica

Primaire hartstochten

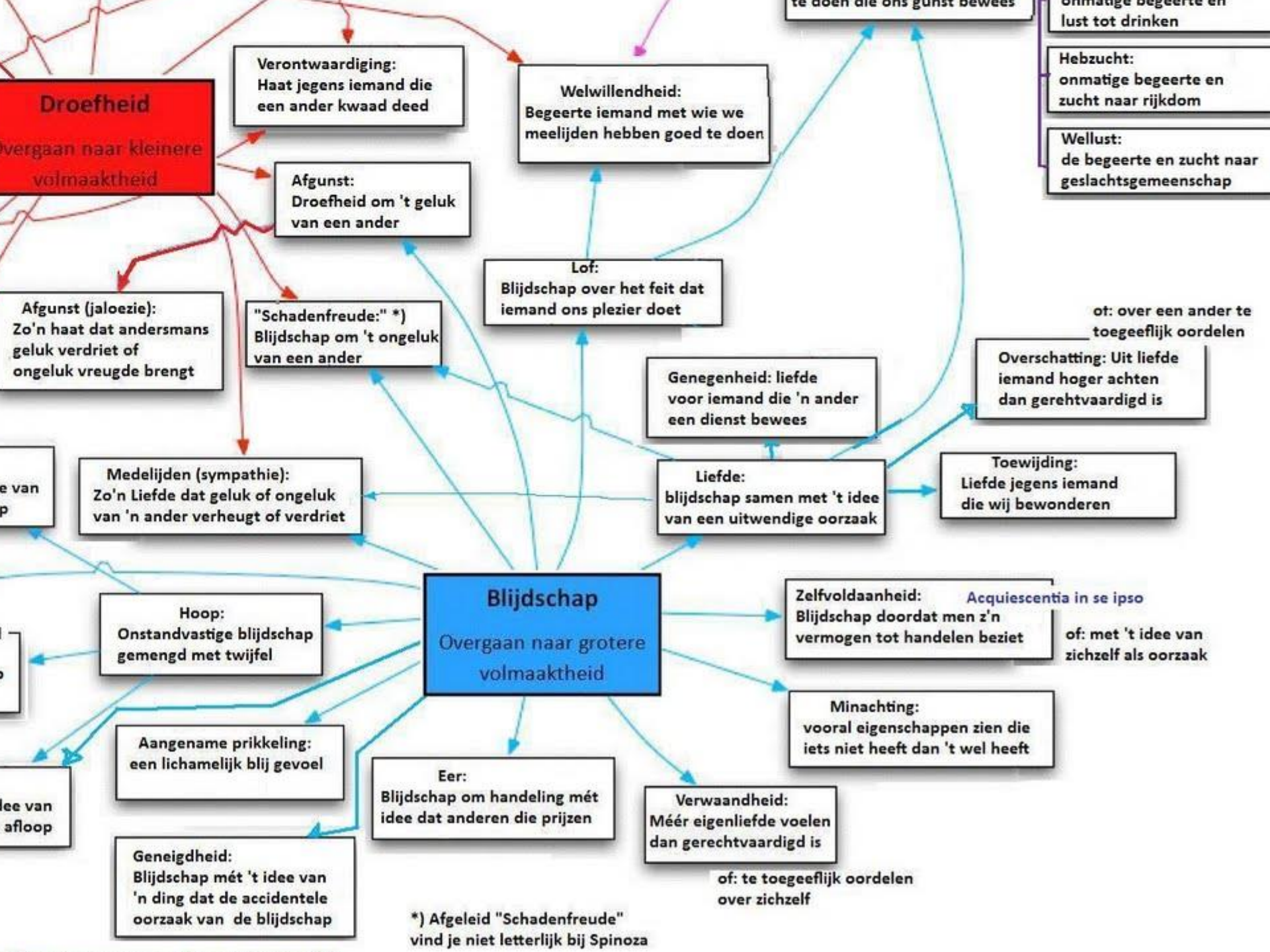
* Oorspronkelijk ontworpen door Emanuel Derman
<http://www.ederman.com/new/docs/Eating%20Your%20Dog.pdf> Aanpassing m.b.v. Ethica-vertaling van Henri Krop door Stan Verdult
 *) Afgeleid "Schadenfreude" vind je niet letterlijk bij Spinoza

Primaire hartstochten

* Oorspronkelijk ontworpen door Emanuel Derman

Moed:
van begeerte uit vrees
dat anderen durven

Moed: Begeerte
die iemand tot iets gevaarlijks
aanzet dat anderen niet durven

Vriendelijkheid of Bescheidenheid:
Begeerte te doen wat mensen bevalt
en te vermijden wat hen mishaagt

Smachtend verlangen:
begeerte die groter wordt door
herinnering eraan, of geremd door
dingen die het uitsluitend

Wraakzucht:
begeerte om uit wederhaat
iemand kwaad te doen die
ons idem dito kwaad deed

Wreedheid: begeerte om
iemand kwaad te doen voor wie
we liefde of medelijden voelen

Begeerte
Aandrift samen met 't
bewustzijn ervan

Navolging (wedijver):
Begeerte veroorzaakt door de voor-
stelling v. andermans zelfde begeerte

Wraakzucht:
begeerte uit
vrees of gevreesd kwaad

Woede: Begeerte om
kwaad te doen wie we haten

Ambitie (Gunstbejag):
Onmatige begeerte
naar roem

Berouw:
Droefheid mét 't idee
van zichzelf als oorzaak

kwaad aanrichter

Vraatzucht:
onmatige begeerte of
lust tot eten

Droefheid
vergaan naar kleinere
volmaaktheid

Verontwaardiging:
Haat jegens iemand die
een ander kwaad deed

Dank(baarheid): Begeerte,
streven uit liefde, iemand goed
te doen die ons gunst bewees

Drankzucht:
onmatige begeerte en
lust tot drinken

Welwillendheid:
Begeerte iemand met wie we
meelijden hebben goed te doen

Hebzucht:
onmatige begeerte en
zucht naar rijkdom

Afgunst:
Droefheid om 't geluk
van een ander

Wellust:
de begeerte en zucht naar
geslachtsgemeenschap

Opdracht

Samenvatting

Citaat

Hiermee heb ik naar mijn mening de **voornaamste gevoelens** en wisselingen van gevoelens die uit een **combinatie van de drie elementaire gevoelens** ontstaan, verklaard en laten zien via hun eerste oorzaken. Hieruit blijkt dat wij op vele manieren worden opgezweept door **externe oorzaken** en dat wij, net als de golven van de zee die door tegengestelde winden worden opgezweept, heen en weer gaan, onwetend van de afloop en ons lot.

Waarin
ligt ons
geluk?

Kennis

Idee van God

Bestaan van iets buiten ons

Bestaan van de Natuur

Hoe de Natuur werkt

Gevolgen van de
metafysica

Wat de mens is

Belang van kennis

Nee – ? - ?
Eerste – Tweede - Derde

Belangrijke lessen

- De mens is een modi.
- De mens heeft een lichaam en een geest.
- We hebben verschillende soorten kennis.
- Emoties komen voort uit eerste soort kennis.
- Emoties vormen een systeem.
- Alleen sommige emoties zijn goed.

Volgende week

- De waarde van de tweede soort kennis.
- De waarde van de derde soort kennis.
- Onze vrijheid.
- Afronding.